

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrto leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrto leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 18. novembra 1863.

Gospodarske stvari.

O molznih kravah.

Pravo vrednost molzne krave presoditi, je res težka reč. Nihče menda ne bo tukaj popolnega odgovora pričakoval, le bolj povrhoma bodem nekatere skušnje povedal, od katerih se nadjam, da mi jih pritrdijo praktični živinorejci.

Dobra molzna krava se najlože po obilnosti in do broti mleka ceniti dá.

Ne bom pa očitnih znamenj vrle molzne krave v misel jemal; vsak kmetovavec vé z mano vred iz vnanjih znamenj kolikor toliko dobro od slabeje krave ločiti, in mi bo potrdil, da tanki rogovi, dolg in tanek rep, mlečne žile in velika posoda ne storé vselej dobre in molzne krave. Takih znamenj ne čislam preveč; le takrat, če se lepa podoba tudi z dobrimi lastnostmi krave popolnoma ujema in nje notranji značaj vnanjim znamenjem prilikuje, pravim, da je krava veliko vredna in se po obilem mleku splačuje.

Koliko dobra krava dan na dan mleka daje, se zvé, če se po vsaki molzi zmeri. Pa tudi tukaj ni vse do zobca gotovo; kravja molža se ravná večidel po stanu živinčeta in po krmi, ktera se ji poklada, in če se že obilniša ali manjša molža po stanu živinčeta ravná, ravno tako je tudi, kakor me lastne skušnje učé, po klaji bolje ali slabeje mleko.

Znano je, da so živinorejci zadovoljni, če imajo krave le obilo mleka, in ne gledajo na dobroto, ker obilo in dobro mleko ceno kravjo jako jako povikša. O dobrem mleku namreč je moj namen tukaj besedico spregovoriti.

Da je dobrota mleka razločna, nam ni treba tukaj posebej govoriti; to vsak vé, povsod se govori o mleku vodenem (slabem) ali pa mastnem (dobrem); al pravi razloček vé le malo kdo, da ima ena krava pri isti piči štirikrat več mleka kakor nje vrstnica, ali pa da je nje mleko štirikrat več vredno kakor nje sosede, to je pa tako, da je, postavimo, 6 bokalov mleka, ki se ga na dan od ene krave namolze, ravno toliko vredno kakor 24 bokalov od kake druge. Akoravno so taki prigodki redki, vendar le kažejo, da mora dobrota mleka z obilnostjo v tanki zvezi biti, čeravno se pri mlečnem gospodarstvu tudi na dobiček bolj kakor na dobroto gleda.

Opazoval sem razločke o smetani, ki jo daje to ali uno mleko. Se vé, da pleme in rod dela velike razločke. Kar sem o tem skusil je to-le:

1. Moje skušnje o smetani vsaki dan od raznih krav namolzenega mleka so kazale, da je razloček med 4 in 17 odstotki. 4 in 17 gotovo je velik razloček!

2. Zjutraj namolzeno mleko je najslabeje,

zvečerno pa najboljše, najmastneje. Opoldne namolzeno je v sredi med tema.

3. Mleko, ktero se sprvega namolze, je veliko bolj redko, kakor nazadnje namolzeno. To pričuje, kako važno je, da se, ako se ravno že proti zadnjemu malo mleka dobi, vime prav do čistega izprazni, ker ima največ smetane v sebi. To je očiten dobiček na smetani, — pa tudi odvrne večkrat bolezni vimenske, kakor je ovčič ali sajovec (unetje) na vimenu. Ne, copernice ne delajo ovčičev ali sajovec, ampak nemarne deklet, ki ne pomolzejo krave do čistega. Švicarji imajo raje možke, da molzejo, kakor pa ženstvo.

4. Lep in znošen život kravji tudi nekoliko pripomore, da se v mleku več smetene napravi. Ravno tako priporoča k boljšemu mleku in mastnejši smetani klaja. Da imajo stareje krave (po tretjem teletu), ki že delj časa molzejo, tudi bolje in mastneje mleko od mladih, ki začnejo še le molsti, je sploh znano; manj znano je pa tudi, da se prememba hleva ali pa prestava krave na kak drug kraj v hlevu tudi na mleku za kratek čas spozná. Če se krava včasih zmérno prehodi, ima mastneje mleko.

O goveji kugi na dalje.

Že smo se veselili, da je na Kranjskem goveje kuge konec, kar se prikaže zopet v Gradacu, kantona metliškega, kakor smo povedali v poslednjih „Novicah“; al danes imamo še hujo novico povedati, da se je uni teden pokazala ta pošast tudi v Gotni in Smolni vasi kantona novomeškega, in v Št. Jerneji kantona kostanjeviškega; v Gotni vasi je poginilo do 13. t. m. 3 goved, 1 so pobili; v Smolni vasi je poginilo tudi 3, pobili so 2.; v Št. Jerneji jih je do 15. t. m. šlo pod zlo 7.

Povsod je bila zatrošena po drobnici (koštrunih in kozlih) hrvaških, ki so prišli iz Karlovca ali pa čez Gorijance iz Sošic v vojaški granici, kjer je dokazano, da razsaja goveja kuga. Skor da smo že stokrat svarili v „Novicah“, naj se ne goveja živina ne drobnica iz Hrvaškega ne goni zdaj k nam, — al vsi opomini so bob v steno! Če bi že sam tisti škodo trpel, kdor ne uboga, prav bi se mu godilo, — al da po tacih nemarnežih tudi drugi ljudje pridejo v nesrečo, to je žalostno.

Natoroznanske stvari.

Gaz in plinosvečava. *)

Gaz se imenuje v umetnem pomenu vsako truplo, ki ali samo od sebe ali pa zarad gorkote vzdušno po-

*) Za pokušnjo iz gosp. Fr. Zakrajškovega „Letnika“.